

אם נתיב דהטעם הוא משום מתקן ג"כ הוא שלישית
אסורה בשבת, דגם בהואה שלישיית אף דל"ה רק
התחלת הטהרה ש"ך הטעם הוא, וכיון שכן מוטב
יותר לתפוס הטעם משום מתקן מלתפוס הטעם דשחא
יעבירנו, דהטעם דמתקן עדיף משום שבוה"ש איסור
בגוף מעשה ההואה, משא"כ בטעם דשחא יעבירנה
ליכא איסורא בגוף ההואה, וע"כ חפס רש"י הטעם
משום מתקן ולא משום שחא יעבירנה, והענין נכבד:
(י) **ולדינא** אם מניע להמתחיל חלק השכר
שדכיות או סרסרות, כבר כתבתי בספרי
שם שהמנהג לחלק השכר לשלש חלקים, שליש למתחיל, שליש
לאמצעי ושליש לגומר, אמנם נראה לזרז דע"כ
אין מניע לאמצעי שליש רק אם המתחיל לא היה
גם הגומר, אבל אם המתחיל היה גם הגומר
ורק שבאמצע ההערב עוד אחד, בזה י"ל דאין מניע
להאמצעי חלק שליש, דכיון שהמתחיל היה גם הגומר,
אף שנפסק באמצע המעשה י"ל דכשחזר וגמר נתעוררה
ההתחלה ונחלחלה עם הגמר והר"ז כאלו עשה כל
הפעולה בשלימות, וסמוכין לזה יש להביא מכל
המקומות שהבאתי בסיומן הקודם שמוכח מהם, דדבר
שה"י ונפסק וחזר למקומו הראשון, אין זהו הוי' חדשה
רק התעוררות המלב הראשון שנפסק, וה"כ י"ל כן
דכיון שהתחיל וגמר אף שבאמצע היה הפסק נחשב
זאת כאלו עשה כל הפעולה בשלימות, ומניע לו שכר
כל הפעולה, אבל גם בזה נראה דאף שכתב"ג י"ל
שאין מניע להאמצעי שליש מ"מ שכר טירחא כפי שיווי
פעולתו בודאי מניע לו, דאף שאין לו טענה נגד
הגדדים, מ"מ יש לו טענה נגד השדכן או הסרסור
שהתחיל וגמר ורק הפסיק באמצע, דבזה שהתערב
הוא באמצע, גרם טובה להשדכן או הסרסור, שלא
נפסק הענין בנתיב, וה"י יכול אח"כ המתחיל לגמרו
ומניע לו ממנו שכר, וכמו שמאלנו בחו"מ סי' רס"ד
סעיף ד' ברמ"א דכל אדם שעשה עם חבירו פעולה
או טובה לא יוכל לומר לו בחנם עשית עמדי הואיל ולא
זוהיך, אלא לרד"ך ליתן לו שכר, ועיין בספרי שם
שלדדתי ג"כ כעין זה:

סימן כט.

אשר שאלת לברכות לך מקום המאמר השגור בפי
כל קל הרודף אחר הכבוד הכבוד בורח
ממנו, כי חפשת אותו ולא מנאחיו:
הנה אמנם כן הוא שהמאמר הזה בצורתו זאת לא
נמלא בשום מקום, וכבר בקשנו רבים ולא
מלאוהו, ורק מאמר דומה לזה נמלא בעירובין (י"ג
ע"ב), כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל
הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו עי"ש:
ודע דהמאמר הזה איננו יחיד בפרט זה, שהוא שגור
בפי כל ולא נמלא, רק ישנם מאמרים רבים
כאלה, שיד כל ממשמשים בהם, ומהם שלא נמלאו כלל,
ומהם שנמלאו רק בצורה אחרת מכפי שהמה שגורים,
ולדוגמא אזכיר אחדים מהם:

(א) **המתחיל** במאה אומרים לו גומר, הוא
מאחר השגור בפ"כ, ולא נמלא
בסגנון כזה בשום מקום, ורק בסגנון אחר הוא מובא
במדרש רבה חכמת פרשה כ"ב ד', למה שלא פגשם,
אחר מי שהתחיל במאה הוא גומר, ודומה לזה מנאח
בסופה

וגם להתחלה יש ערך וחשיבות, ולכן גם היא נכנסת
בגדר מתקן גמרא וממילא אסורה בשבת:

(ח) **ובזה** יעלה בדיט ענין נאות בדברי הגמרא
בפסחים (מ"ט ע"א), והואה מאי טעמא
לא דחיא שבת וכו', אמר רבה גזירה שחא יסלנה
ועבירנה ד"א ברה"ר, ויש להבין הרי בהואה בשבת
יש ג"כ איסור משום מתקן גמרא, ומדוע איפוא שביק
רבה הטעם משום מתקן, וחפס הטעם משום שחא
יעבירנה ד"א ברה"ר, הרי הטעם משום מתקן עדיף
יותר, דמשום מתקן יש איסור בגוף מעשה ההואה,
משא"כ משום שחא יעבירנה ד"א ברה"ר, ליכא איסור
במעשה ההואה עצמה, ורק מטעם גזירה אסורה,
ועדף יותר לומר שיש איסור במעשה ההואה עצמה,
מלומר שבמעשה ההואה אין איסור, ורק משום גזירה
שחא יעשה איסורא נאסרה ההואה בשבת, ובשלמא
בשופר וזילב ומגילה שפיר קאמר רבא דאין דוחין
שבת משום שחא יעבירנו ד"א ברה"ר, כדאיתא בריה
(כ"ט ע"ב) ובסוכה (י"ב ע"ב) ובמגילה (ד' ע"ב),
דגם ליש הטעם משום מתקן, אבל בהואה דשי"ך
טעמא דמתקן, מדוע שביק רבה טעמא דמתקן, וחפס
הטעם דשחא יעבירנו, (ועיין ב"ה י"ז ע"ב) שמשמע
דרבה בכלל לית ל"י טעמא דמתקן, דקאמר דה"ט
דאין טובלין כלי בשבת משום שחא יעבירנו ד"א
ברה"ר, ולא נחא ל"י בטעמו של רבא שם משום
שנראה כמתקן, אמנם עיין בחשו"ב בית יצחק למו"ז
מאוה"ג זל"ה"ה חא"ח סי' פ"ז אות י"ב, דגם רבה
פ"ל טעם דמתקן, רק בטבילת כלים ליש בכל פעם
הטעם משום מתקן, וע"כ במר למימר הטעם דשחא
יעבירנו ד"א ברה"ר ששי"ך בכל פעם אפי' במקום
דליתא לטעמא דמתקן):

ונראה דה"ט שחפס רבה בהואה בשבת הטעם,
משום שחא יעבירנה ד"א ברה"ר, ולא
חפס הטעם משום מתקן, דרבה פ"ל דהתחלת
המעשה לא נחשבה כלום והעיקר הוא הגמרא, וא"כ
אלו היה חפס הטעם של איסור הואה בשבת משום
מתקן, נמלא היה דזה דוקא בהואה שביעית דהוא מתקן
אבל בהואה שלישיית דל"ה מתקן, דזהו כזה רק
התחלת הטהרה והתחלה לאו כלום היא, ליכא
איסורא בשבת וכמו שכתבנו למעלה, וע"כ חפס
הטעם דשחא יעבירנו ד"א ברה"ר, והטעם הזה שייך
גם בהואה שלישיית, וא"כ גם הואה שלישיית אסורה
בשבת:

(ט) **ומה** נכבדו הדברים האלה בישוב דברי רש"י
בפסחים (מ"ה ע"ב) שכתב ב"ה הואה,
דה"ט דהואה לא דחיא שבת משום דמתחיל כמתקן
גמרא, וזה המזה מאד דבגמרא להלן (בדף ס"ט ע"א)
קאמר רבה דה"ט דהואה לא דחיא שבת משום גזירה
דשחא יעלנו ויעבירנו ד"א ברה"ר, ועיין באור חדש
בפסחים שם מ"ט בזה:

ולדברינו להעלה י"ל דרש"י חפס דרק רבה
לשטתו דהתחלת המעשה לא נחשבה
כלום ועיקר הוא רק היתר, לא רצה למימר דהטעם
הוא משום מתקן, וזה גדי שלא ינחם מזה דרק הואה
שביעית אסורה בשבת משום שבת נגמרה
הטהרה והוא מתקן, משא"כ בהואה שלישיית דכזה רק
התחלת הטהרה ליכא איסורא, וע"כ אמר משום
גזירה דשחא יעבירנה, אמנם לקוטעא דמילתא דנקטינן
וגם להתחלה המעשה יש ערך וחשיבות, אה"כ דאפי'